

Sosyal Psikolojiye Giriş: Açıklayıcı Bir Bilim Olarak Sosyal Psikoloji

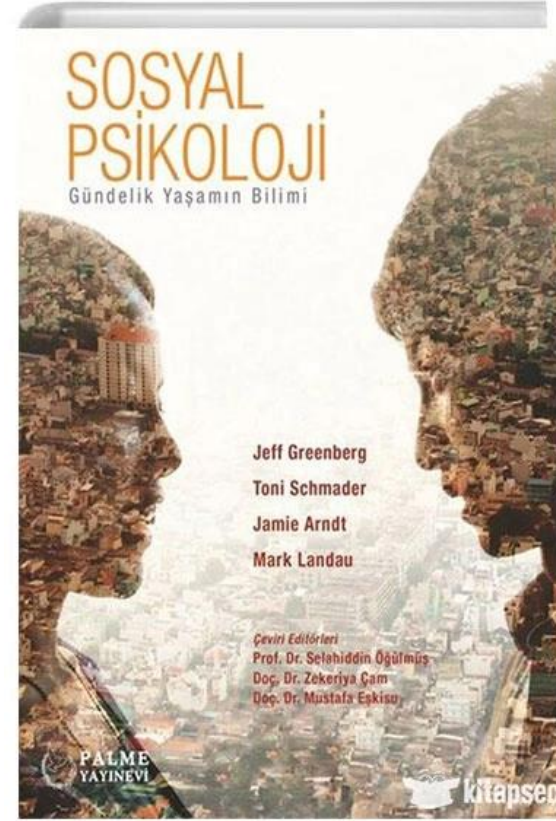
Greenberg, J., Schmader, T., Arndt, J. & Landau, M. (2023). Sosyal Psikoloji: Gündelik Yaşamın Bilimi (S. Öğülmüş, Z. Çam & M. Eşkisu, Çev.). Ankara: Palme.

Aronson, E., Wilson, T. D., Akert, R. M. (2012). Sosyal Psikoloji (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs.

Giriş

Ders Kitabımız:

- Greenberg, J., Schmader, T., Arndt, J. & Landau, M. (2023). Sosyal Psikoloji: Gündelik Yaşamın Bilimi (S. Öğülmüş, Z. Çam & M. Eşkisu, Çev.). Ankara: Palme.
- **Turcademy** sitesinden Ankara Üniversitesi ağı üzerinden kitaba çevrimiçi olarak ulaşabilirsiniz (<https://www.turcademy.com/tr?g=3>)

Ders İçeriđi

- Sosyal Psikolojiye Giriş
- Sosyal Psikolojinin Kökenleri ve Kısa Tarihçesi
- Sosyal Psikoloji ve Diğer Alanlar
- Sosyal Psikolojide Dört Temel Varsayım
- Kültürel Bilgi

Sosyal Psikoloji: Giriş

- Yeni bilgiler öğrenmek, özgürleştirici ve faydalıdır. Ancak bir bedeli de vardır:
- Matrix filmindeki ünlü kırmızı ve mavi hap sahnesinde baş kahraman Neo, «mavi hapi» alarak bildiği ve tanıdık dünyasında düşünmeden yaşamını sürdürmek ile «kırmızı hapi» alarak yaşadığı dünyada görünenin ardındaki karmaşık gerçeği kavramak arasında kalır.
- Sosyal psikoloji kırmızı hapi yutmak gibidir!

Sosyal Psikoloji: Giriş

- **Tanım: Sosyal psikoloji, insanların kendilerine ve diğer insanlara ilişkin düşünce, duygu ve eylemlerinin nedenleriyle ve sonuçlarıyla ilgili bilimsel bir çalışmadır.**
- **Sosyal psikolojiyi bilgisi bize ne sağlayacak?** Bu kavramlar ve bulgular ışığında kendimiz, çevremizdekiler ve dünya hakkındaki kavrayışımız gelişecek.
- **Başlarken...**
 - Öncelikle tarihsel bakış açısı ile temel kavramları ve büyük resmi göreceğiz, alanın temel varsayımlarını inceleyeceğiz.
 - Ardından insanların nasıl «sezgisel sosyal psikologlar» (amatör psikologlar) olduğunu ve sezgilere dayalı bakış açısıyla kültürün sosyal düşünce/davranış üzerindeki etkisini inceleyeceğiz.
 - Son olarak, sezgisel bakış açısının neden ve hangi açılardan yetersiz olduğunu ele alıp, bilimsel yöntemin önemini ele alacağız.

Sosyal Psikolojinin Kökenleri

- Tarihsel Kökenler
- Sosyal Psikolojinin Başlangıcı
- İçgüdüye Dayalı Açıklamalar
- Psikanalitik Kuram
- Davranışçı Kuram
- Modern Sosyal Psikolojinin Ortaya Çıkışı
- Bütünleşik Bakış Açısına Doğru

Sosyal Psikolojinin Kökenleri

- Kendine ve diğerlerine yönelik merak duygusu, her insanda bulunan bir özelliktir. Bu yönde sorular sorar, yanıtlar üretiriz. Bu nedenle hepimiz aslında «**amatör sosyal psikoloğuz**».
- Sosyal psikoloji alanı var olmadan çok önce bile bugün çalışılan konulara ilişkin açıklamalar vardır. İnsanlığın erken dönemlerine ait bulunan ilk yazılı eserlerde dahi bu açıklamalara rastlanabilir.
- Gılgamış Destanı şu soruları sorar: «İnsan olmak ne anlama gelir?», «İnsan davranışı nasıl ortaya çıkar?»
- İnsanlığın en eski tarihlerinden bugüne değin filozoflar, edebiyatçılar, sanatçılar bu konuları inceler ve açıklar.
- ANCAK, bu açıklamaların bilimin ışığında ve bilimsel yöntemle araştırılması 20. yüzyılda başlamıştır.
- Sosyal psikoloji çok sayıda kuram ve kavramın bulunduğu dağınık bir alan gibi görünüyorsa da aslında temel bazı kuram ve paradigmlar üzerine kuruludur. Bu yaklaşımları inceleyelim.

Sosyal Psikolojinin Başlangıcı

Sosyal psikolojinin başlangıcı olarak ele alınabilecek iki tarih bulunmaktadır:

- 1) **1898: *Triplett'in*** (1880-1920) yayınladığı, ilk sosyal psikoloji araştırması.
 - Bisiklet yarışmacılarının başkaları tarafından seyredildiklerinde daha hızlı bisiklet sürdüklerini bulduğu araştırma
- 2) **1908:** Aynı tarihte yayınlanan ilk ders kitapları
 - ***McDougall***: Sosyal davranışı açıklamak için içgüdü ve evrimsel kavramları kullandığı kitap
 - ***Ross***: Taklit ve kişilerarası süreçlerin kullanıldığı kitap
 - Bu iki ders kitabı, günümüzde dahi devam eden iki geleneğe dayanmaktadır.

1) İnsan Davranışının İçgüdü Temelli Görünümü

- **1855:** Darwin'in evrim kuramına ilişkin açıklamaları sosyolog Herbert Spencer tarafından sosyal alana taşınır. Spencer'a göre sosyal davranış da fiziksel özellikler (göz rengi, boy uzunluğu vb.) gibi evrimsel sürecin sonucudur.
- **1908:** İlk «Sosyal Psikoloji» kitabı (McDougall) da insan davranışlarının pek çoğunun içgüdü temelli olduğunu öne sürer.
- Davranışın içgüdüsel olması, yaşantı sonucunda öğrenilmediği ve yaşantılardan etkilenmediği anlamına gelmektedir.
- McDougall'ın insan davranışlarının içgüdü temelli olduğu düşüncesi, 20. yüzyılın ilk yarısında en etkili kuramsal bakış açıları arasında keskin bir ayrıma yol açacaktır. (Psikanaliz ve Davranışçılık okulları)

2) Psikanalitik Kuram

- **Sigmund Freud'a** göre insanların iki temel dürtüsü: Cinsellik ve saldırganlık
- Bu davranışların evrimsel temelleri bulunmaktadır: Saldırganlık doğadaki tehlikelerle mücadelede ve kıt kaynaklar için rekabette; cinsellik ise genleri çoğaltma ve devam ettirmede işe yaramaktadır.
- Ancak dizginlenmediği takdirde toplumsal düzen için yıkıcı olmaktadır.
- Bu nedenle Freud, insanların bu temel güdülerini bastırma mekanizması ile bilinçdışında tuttuğunu öne sürmüştür.
- Bu kurama göre insanlar davranışlarının gerçek temelleri hakkında bilgi sahibi değildir; bilinçdışı güdülerle ve bastırılmış arzularla hareket etmektedir.

3) Davranışçılık

- **John Watson** ve diğer erken dönem davranışçılar, psikolojinin araştırma konusunun yalnızca gözlenebilen ve ölçülebilen unsurlardan oluşması gerektiğini; istek, duygu, bilinç, bilinçaltı gibi konuların gözlemlenemediği için konu dışı kurgular olduğunu öne sürerler.
- İçgüdü kavramını da bu bağlamda reddederek davranışların öğrenme ve yaşantılar sonucu olduğunu savunmuşlardır. Ayrıca bir şeyin içgüdü olup olmadığını belirlemek mümkün olmadığı için öğrenme temelli açıklamalara başvurmuşlardır.
- Davranışçılığın temel önermesi, belirli bir ortamda istendik sonuçların takip ettiği davranışların tekrar etme eğiliminde olduğu ve istenmedik sonuçların takip ettiği davranışların ise tekrar etme eğiliminde olmadığı yönündedir.
- Bu paradigma, 20. yüzyılda psikoloji araştırmalarını derinden etkilemiş ve araştırma konusunu gözlemlenebilir ve ölçülebilir davranışlarla sınırlandırmıştır.

3) Davranışçılık

« Bana sağlıklı bir düzine bebek ve onları yetiştireceğim iyi biçimlendirilmiş, kendime ait bir dünya verin, size onlardan birini rastgele seçip herhangi bir konuda uzmanlaştırabileceğime garanti veririm. Kabiliyetlerinden, eğilimlerinden, yönelimlerinden, yetilerinden, becerilerinden ve atalarının ırkından bağımsız olarak, onları doktor, avukat, sanatçı, tüccar, hatta dilenci veya hırsız olarak yetiştirebilirim. »

- John Watson, 1930

Sosyal Psikolojinin Başlangıcı

İlk Araştırmalarda Ele Alınan Konular:

- Sosyal kontrol ve “kalabalık” zihni
- Benlik ve Bilinçlilik
- Davranışta doğuştan getirilen özelliklerin ya da öğrenmenin (yetiştirilmenin) öneminin vurgulanması
- Sosyolojik bakış açısından psikolojik bakış açısına doğru bir dönüşüm

4) Modern Sosyal Psikolojinin Ortaya Çıkışı

- **1920'ler:**

Modern sosyal psikolojinin ortaya çıkışı 1920'lerde yayımlanan iki kitaptan etkilenmiştir.

- **John Dewey-İnsan Doğası ve Davranış: Sosyal Psikolojiye Giriş (1922):** İnsan davranışı hem içgüdü (evrim) hem de yaşantı (eğitim) tarafından belirlenir. Davranışı anlamak için bu iki unsur arasındaki karmaşık etkileşimlerin anlaşılması gerekmektedir.
- **Floyd Allport-Sosyal Psikoloji (1924):** Davranışçılık, psikanaliz ve evrim kuramının fikirlerini bütünleştirerek açıklamalar üretmiştir.

- **1931:**

- Allport'un görüşlerinden ilham alarak **Gardner ve Louis Murphy, Deneysel Sosyal Psikoloji (1931)** kitabını yayımlarlar. Çalışmalarında insan davranışının anlaşılmasında kültürün rolünün oldukça önemli olduğunu ve bunun için işlevinin ve doğasının anlaşılması gerektiğini vurgulamışlardır.

4) Modern Sosyal Psikolojinin Ortaya Çıkışı

- **II. Dünya Savaşı / 1930-40lar:**

Sosyal Psikoloji için bir dönüm noktası olan 2. Dünya Savaşı sonrasında çalışmalar, bir toplumun nasıl olur da böyle bir vahşeti gerçekleştirebildiğini anlamak üzerine odaklanır. Bu dönemde açıklamalar güç ve sosyal etki, önyargı-ayrımcılık, ikna-propaganda konularına odaklıdır.

- **1950-60'lar:**

Dönemin politik hareketleriyle paralel olarak güç ve sosyal etki kuramlarının çalışılmasına devam edilmiştir. Sosyal problemler ve ahlaki olmayan davranışlar alanın ilgi odağı olur. İnsan davranışı gibi geniş bir odak noktasından spesifik konulara ilişkin kuramlara geçiş başlar.

- **1960-70 arası:**

Kriz yılları: Temel kavramlar sorgulanır (tutum-davranış ilişkisi, kişiliğin kararlılığı, deneylerin yanlılığı ve etik meseleler). Çözüm ise daha iyi yöntem ve kuramlar, etik kurullar ve kültürel farklılıklara ilgidir.

- **1980'ler:**

«*Bilişsel Devrim*»: Psikolojinin diğer alanlarında olduğu gibi zihinsel süreçleri (bellek, bilgi işleme, algı vb.) merkeze alan açıklamalar üretilir. Sosyal psikolojide bunun karşılığı «*sosyal biliş*»tir.

5) İnsan Davranışı Üzerinde Bütünleşik Bir Bakış Açısına Doğru

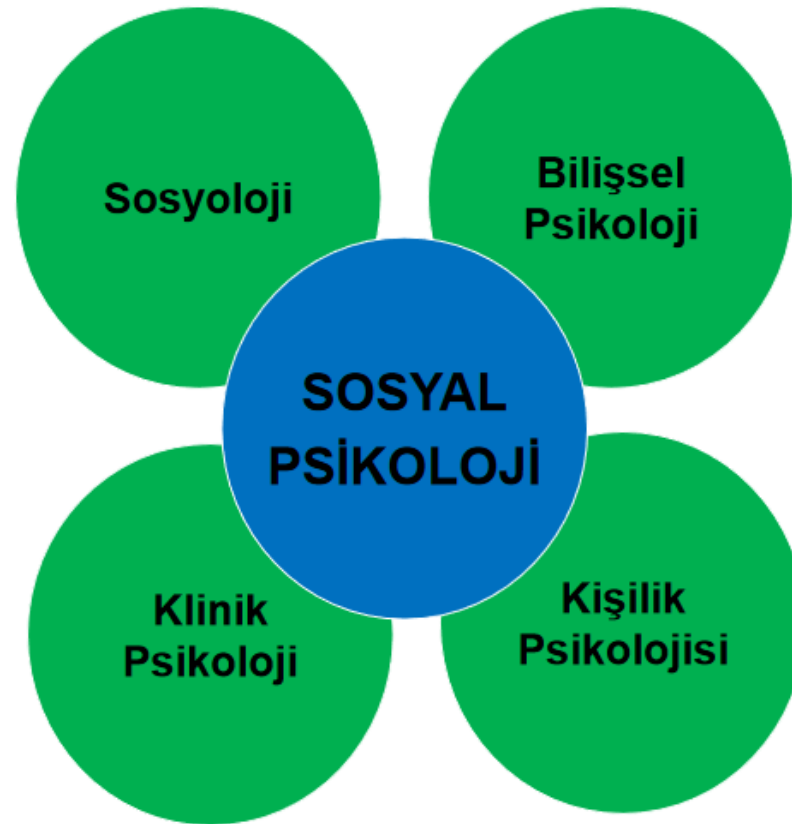
- **1990'lardan bu yana**, sosyal psikoloji alanındaki dört temel akım temel soruları yanıtlamak üzere sosyal biliş ile bütünleşmiştir.
 - **Evrimsel görüş:** İnsanın da bir hayvan olduğu ve davranışlarının evrimsel uyum ve işlevleri açısından incelenmesi gerektiğini öne sürer.
 - **Kültürel görüş:** İnsan düşünce, duygu ve davranışının üzerinde kültürün belirleyici rolünü vurgulamaktadır. İnsanlar, «*kültürel hayvanlar*»dır.
 - **Varoluşçu görüş:** Ölümlülük, özgür irade, anlam, insanın doğası gibi temel insani konulara odaklıdır.
 - **Sinirbilimsel görüş:** Sosyal sinirbilim, sosyal süreçlerde biyolojik sistemin rolünü inceler. Bu alanın ortaya çıkışı teknolojik gelişmelerle paralel olmuştur. Beyin görüntüleme çalışmaları gibi fizyolojik incelemeler yapılır.

Sosyal Psikoloji ve Diğer Alanlar

Sosyal Psikolojinin Farkı

- *Sosyoloji ve antropoloji* gibi diğer bilimler de sosyal çevrenin bireyi nasıl etkilediğini inceler. Sosyal psikolojinin farkı, sosyal çevrenin nesnel olarak değil, birey tarafından nasıl algılandığına ve yorumlandığına bağlı olarak bireyin davranışlarını nasıl etkilediğini incelemesidir.
- Nesnel durumdan çok, bireyin duruma ilişkin algısı ve yorumu bireyin davranışını belirler. Örneğin birisi size gülümsediğinde bu bir dostluk işareti midir yoksa sizinle alay etmeye çalıştığının bir işareti midir? Tepkiniz, yapacağınız yoruma göre değişir.
- Bir mahkeme salonunda tarafların aynı olaya ilişkin tanıklıklarının farklı olması, algı ve yorum farkına örnek olarak incelenebilir.
- Sosyal psikolojik bilgi, *kişisel deneyimlere dayalı bilgilerden ve felsefi bilgiden farklıdır*: Sosyal psikologlar, bilgiye dayalı tahminler (hipotezler) yapar ve bunların doğru olup olmadığını deneyler yaparak sınar.

Sosyal Psikoloji ve Diğer Disiplinler

Sosyal Psikoloji ve Sosyoloji

Farklılıklar

- Sosyoloji “grup” üzerinde odaklanır
- Sosyal psikoloji, sosyal bir durum bağlamında “birey” üzerinde odaklanır

Benzerlikler

- Benzer öğrenim görürler, hemen hemen aynı dergilerde yayın yaparlar
- Her ikisi de sosyal faktörlerin gücü üzerinde odaklanır

Sosyal Psikoloji ve Klinik Psikoloji

Farklılıklar

- Klinik psikologlar, psikolojik rahatsızlıkları ve davranış bozuklukları olan bireyleri anlamaya ve tedavi etmeye çalışırlar
- Sosyal psikologlar, tipik bir bireyin düşünme, hissetme, davranma, birbirlerini etkileme tarzı üzerinde odaklaşır

Benzerlikler

- Her ikisi de, psikolojik rahatsızlığı olan ve olmayan bireylerin sosyal durumlarda nasıl düşündüklerini, nasıl hissettiklerini, nasıl davrandıklarını inceler.

Sosyal Psikoloji ve Kişilik Psikolojisi

Farklılıklar

- Kişilik psikologları, farklı durumlarda davranıştaki tutarlılıkla ilgilenir.
- Sosyal psikologlar, farklı durumların nasıl farklı davranışlara neden olduğu ile ilgilenir

Benzerlikler

- Bunlar birbirlerini tamamlamaktadır. Zira bireysel farklılık faktörünün bir işlevi olarak, durumsal faktörlerin insanlar üzerindeki etkisi farklı olabilir

Sosyal Psikoloji ve Kişilik Psikolojisi (2) **(Kişi ve Durum Etkileşimi)**

- Evde neşeli, canlı, kıpır kıpır hareket eden bir çocuk, yabancı bir ortama girdiğinde neden sessiz, çekingen bir çocuk oluyor?
- Sizi çok öfkeliendiren bir kişinin o andaki psikolojik durumu hakkında bilgi edindikten sonra öfke ve kızgınlığımız neden hemen azalıyor?

Sosyal Psikoloji ve Bilişsel Psikoloji

Farklılıklar

- Bilişsel psikologlar tamamen zihinsel süreçleri inceler.
- Sosyal psikologlar, sosyal bilgi ve bu süreçlerin sosyal davranışları etkilediği ölçüde zihinsel süreçlerle ilgilenirler.

Benzerlikler

- Sosyal biliş, sosyal psikolojide çok önemli bir alan haline gelmiştir. Her iki alan da bilişsel süreçleri ele alır.

Sosyal psikolojinin sosyoloji ve kişilik psikolojisiyle karşılaştırılması

Sosyoloji	Sosyal Psikoloji	Kişilik Psikolojisi
Bireyler değil, toplumlar üzerine genel yasa ve kuramlar	İnsanları sosyal etkiye açık kılan ortak psikolojik süreçler	İnsanları birbirinden ayıran kendine özgü karakteristik özellikler

Farklı Disiplinlerin Farklı Bakış Açıları

İnceleme Alanı	Bir araştırmacının alanda önyargıyı incelemesi
Sosyoloji	Amerikalıların Japonlara karşı önyargılarının II. Dünya Savaşından sonra nasıl değiştiğinin izlenmesi
Klinik Psikoloji	Katı önyargıları olan antisosyal kişilikli insanlara yönelik farklı terapilerin sınanması
Kişilik Psikolojisi	Kadınlara karşı düşük ya da yüksek önyargısı olan erkekleri belirleyecek bir ölçeğin geliştirilmesi
Bilişsel Psikoloji	Bir insan kategorisinin üyeleriyle karşılaşmanın otomatik olarak uyandırdığı düşünce ve kavramların ölçülmesi
Sosyal Psikoloji	Farklı gruplardan bireyler arasında farklı ilişki türlerinin yaratılması ve bunun önyargı üzerindeki etkisinin incelenmesi

Sosyal Psikolojinin Dört Temel Varsayımı

- Sosyal psikologların yanıtlamaya çalıştığı temel soru **insanların neden belirli bir şekilde davrandığıdır**. Bu çok genel bir soru olduğundan yanıt bulmak için **daha özel sorular üretirler**.
 - İnsanlar neden başkasının kendileriyle ilgili olarak ne düşündüğünü önemserler? Neden bazen farklı olmak için çaba gösterirken bazen çoğunluğa uyum gösterirler? Neden ahlaki olmayan davranışlarda bulunurlar?
- Sorularını yanıtlamak için **spesifik araştırmalar** gerçekleştirirler.
 - Bir kişinin kendine ilişkin algısı başkalarının algıları ile ne kadar örtüşür? Grupların kalıpyargılarının kökenleri nedir? Grup kalıpyargıları üyelerin davranışlarını nasıl etkiler?
- Tüm bu soruları yanıtlarken ve araştırma gerçekleştirirken, her alanda olduğu gibi sosyal psikolojinin de bazı ön kabullere dayanan bakış açısı vardır. Çağdaş sosyal psikolojinin dört temel varsayımı bulunmaktadır.

Sosyal Psikolojinin Dört Temel Varsayımı

- 1) «Davranış, kişinin ve durumun ortak ürünüdür»
- 2) «Davranış, sosyal olarak inşa edilmiş gerçeklik görüşüne bağlıdır»
- 3) «Davranış güçlü bir şekilde sosyal bilişlerimizden etkilenir»
- 4) «Sosyal davranışları anlamamanın en iyi yolu bilimsel yöntemleri kullanmaktır»

1. Varsayım:

Davranış, kişinin ve durumun ortak ürünüdür.

- Kurt Lewin (1936): $D = f(K,D)$
- **Durumun davranış üzerindeki belirleyici gücü:** Her durumun belirli normları vardır (örneğin, sınıf ortamı). Birbirinden oldukça farklı kişisel özelliklere sahip olsa da kişiler aynı davranışları sergiler (örneğin, ders dinlemek).
- Ancak, bu **kişisel özelliklerin tamamen gözardı edilebileceği anlamına gelmez**. Her bireyin ayırt edici özellikleri vardır. Kişiliğin biyolojik yönünü oluşturan ve genetik mirasa işaret eden mizaç kavramı, insanların tutarlılık göstermesini sağlayan davranışsal yatkınlıklarını ifade eder. Bu özellikler bireylerin biricikliğini gösterir (örneğin, dışadönüklük özelliği durumun gerektirdiği koşulların önüne geçen iki öğrencinin aralarında konuşması).
- Dolayısıyla, davranışın ortaya çıkmasında **kişinin özellikleri ile durumun (çevrenin) özelliklerinin etkileşimi** rol oynar. Sosyal psikologlar «hangi durumda hangi kişiler nasıl davranır?» sorusunu yanıtlamaya çalışır ve davranışın her iki unsurun ortak ürünü olduğu varsayımı ile hareket eder.

2. Varsayım:

Davranış, sosyal olarak inşa edilmiş gerçeklik görüşüne bağlıdır.

- İnsanların tüm düşünce duygu ve davranışları başkalarını içerir. Bu nedenle doğası gereği sosyaldir. Başkalarının gerçek ya da hayali varlığından etkilenmeyen bir düşünce, duygu veya davranıştan söz edilemez.
- Dolayısıyla, **başkalarından bağımsız bir gerçeklik söz konusu olamaz.**
- Herhangi bir duruma veya kendimize ilişkin bilgilerimizi başkaları ile **karşılaştırmalar** yaparak oluştururuz (Leon Festinger-sosyal karşılaştırma kuramı).

3. Varsayım:

Davranış güçlü bir şekilde sosyal bilişlerimizden etkilenir.

- Fritz Heider (1958)'in açıklamalarına dayalı bir varsayımdır.
- İnsan davranışları, **sosyal durumlar hakkındaki açıklamalarından etkilenmektedir.**
- Örneğin; ABD'nin Irak'ı işgali konusunda iki farklı açıklama: (1) Teröristleri engellemek (2) Irak'ın petrol kaynaklarını elde etmek. Bu durumu nasıl açıkladığı, kişilerin oy verme davranışı üzerinde belirleyici olmuştur.
- Başkalarına ilişkin anlayışımız, sosyal davranışlarımız üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.

4. Varsayım:

Sosyal davranışları anlamamanın en iyi yolu bilimsel yöntemleri kullanmaktır.

- Kurt Lewin: «*İyi bir kuram kadar pratik bir şey yoktur.*»
- Sosyal düşünce, duygu ve davranışı anlayabilmenin en iyi yolu bilimsel yöntemleri kullanmaktır. Bunun için sosyal psikologlar kuramlar geliştirir, kuramları test eder ve düzeltir.
- Sosyal psikoloji bilgisi, ancak bilimsel yöntem ve teknikleri kullanarak elde edilir. Böylece gerçekliğe en yakın bilgilere ulaşılır.
- Sıradan insanlar davranışın nedenleri hakkında akıl yürütür ve kanılara varır. Ancak, sosyal psikolojinin ayrıldığı nokta kullandığı **yöntemdir**.

Kültürel Bilgi: İçgüdüsel Ansiklopedi

SIRADAN İNSANLAR SOSYAL DURUMLAR HAKKINDA NASIL AKIL YÜRÜTÜR?

İnsanlar sosyal çevreleri hakkında nasıl yargıya varır?

Kültürel Bilgi: İçgüdüsel Ansiklopedi

- Heider'in (1958) yükleme kuramına göre tüm insanlar içgüdüsel bilim insanlarıdır. Çevreyi gözlemleyerek ve temel mantık kurallarını kullanıp akıl yürüterek «**nedensel yükleme**» adı verilen açıklamalarda bulunurlar. Bu açıklamalar genellikle **kültürel bilgileri** temel alır.
 - Örnek: Soğuk algınlığı hakkında nedensel yüklemeler
- Kültürel bilgiler kuşaklar arasında aktırılırlar. Ancak bazen kültürel bilgiler soruyu yanıtlamaya yetmez. Böyle bir durumda
 - **Uzmanlara danışırız** – günümüzde doktor, antik zamanda şamanlar vb.
 - **Kişiye sorarız** – Bir kişinin davranışının nedenini doğrudan o kişiye sormak
 - **Diğerlerini gözlemleriz** – Açıklama üretmek için çevremizdekileri mercek altına almak ve gözlemlemek

Davranış Hakkında Soru Sormanın Sınırlılıkları

- «Neden bunu yaptın?», «Aklından ne geçiyordu?»
- Bu sorular bize bazı bilgiler sağlayabilir, fakat yanıltıcı olabilir. Çünkü:
 - İnsanlar her zaman doğruyu söylemez. (Özellikle de bazı kişisel soruları yanıtlarken)
 - İnsanlar gerçek düşüncelerinin farkında olmayabilir. (Her davranışımızın belirleyicisi kendimiz olmayabiliriz. Çevremizde farkında olmadığımız birtakım bilinçdışı yönlendirmelere maruz kalmış olabilir ya da bastırıyor olabiliriz.)
- Bu nedenlerden dolayı aslında insanların davranışlar hakkında ürettiği açıklamalar hatalı olabilmektedir.

Diğerlerinin Davranışlarını Açıklamada Gözlem ve Akıl Yürütmenin Sınırlılıkları

- ***Bilişsel cimri:*** İnsanların düşünme sürecinde çaba harcamaktan kaçınması ve hızlı-kolay yanıtlar üretmeye eğilimli olması.
- Ancak bazen beklenmedik veya önemli bir durum söz konusu olduğunda çaba gerektiren düşünme faaliyetlerini gerçekleştiririz. Fakat bu durumda bile hatalı kanılara varmamız olasıdır. Peki neden?
 - **Gözlemlerimiz sınırlıdır.**
 - **Gözlemlerimiz, ön kabullerimiz doğrultusunda yanlılık gösteriyor olabilir.** (Doğrulama yanlılığı)
 - **Gözlem yapmanın kendisi davranışı değiştiriyor olabilir.**

Sosyal Yorumlamanın Gücü

İnsanlar çevrelerini yorumlarken çoğunlukla kendilerini en olumlu şekilde gösteren bir yaklaşım benimserler. Herkes kendi yorumunun en doğru yorum olduğunu düşünür.

Örneğin, İsrail-Filistin görüşmelerinde karşı taraftan geldiği söylenen bir önerinin, aslında kendi önerileri olmasına rağmen, taraflarca olumsuz değerlendirildiği saptanmıştır. Bu olguya “**naif gerçekçilik**” adı verilmiştir (Ross, 2004).

Kişisel deneyimlerinize göre aşağıdaki önermeler doğru mu yoksa yanlış mı?

- İlk izlenimler çok önemlidir.
- Zıtlar birbirini çeker.
- Şiddet içeren sporları seyretmek izleyicilerde boşalıma yol açarak onları rahatlatır.
- Bir elin nesi var, iki elin sesi var; iki akıl bir akıldan daha iyidir.
- Temas (ilişki) ve etkileşim önyargıyı azaltır.
- Sadece ruh hastaları birine acı çektirmek için başkalarının emirlerine uyar.
- Bir kişi herhangi bir etkinliğe ne kadar çok katılırsa o etkinlikten o kadar çok hoşlanır

Kişisel deneyimlerimiz sosyal durumları anlamak için yeterli değildir. Çünkü...

- gerçeği yanlış görebiliriz,
- yanlış algılayabiliriz,
- yanlış yorumlayabiliriz,
- yanlış hatırlayabiliriz,
- yanlış bir örneklem gözlemlemiş olabiliriz,.
- birbiriyle çelişen açıklamalar yapabiliriz, vb.

Sosyal durumları nasıl anlayabiliriz?

- Halk arasındaki yaygın inanışlara da güvenemeyiz, çünkü bu açıklamalar birbiriyle çelişir ve bunlardan hangisine güveneceğimizi bilemeyiz Örnek: «İti an, sopayı hazırla» ya da «iyi adam sözünün üstüne gelirmiş»)
- Sosyal psikologlar insanların davranışlarını anlamak için sağduyuya, otoritelerin fikirlerine veya halk arasındaki yaygın inanışlara dayalı açıklamalarla yetinmezler.
- Sosyal psikologlar insanların davranışlarına ilişkin düşünceleri, tahminleri ve varsayımları deneysel yöntemleri kullanarak sistematik bir şekilde test ederler. → **BİLİMSEL YÖNTEM**